

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Видання орієнтовано на викладачів, наукових співробітників, студентів, аспірантів та всіх, кого цікавлять сучасні проблеми педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, філології, мистецтвознавства, культурології, історії, економіки, юриспруденції, політики та публічного адміністрування.

Автори несуть відповідальність за зміст (авторство та самостійність досліджень), точність та достовірність викладеного матеріалу. Редакція може не поділяти точки зору авторів.

Наукові праці публікуються в рамках проведення всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу», 28 травня 2020 р., м. Харків, Україна.

Редакційна колегія:

Кучин Павло Захарович, заслужений артист України, СГ НТМ «Новий курс» (головний редактор)
Акіншина Ірина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Гончаренко Тетяна Ігорівна, СГ НТМ «Новий курс» (відповідальний секретар)
Дубовик Наталія Анатоліївна, кандидат політичних наук, доцент, Державний університет телекомунікацій
Дуна Наталія Геннадіївна, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Захаревич Михайло Васильович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого
Кислюк Любов Вікторівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, Луганський національний аграрний університет
Кожедуб Олена Василівна, кандидат соціологічних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Колчанова Людмила Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського
Косуля Ірина Юріївна, кандидат соціологічних наук, доцент, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH
Кучин Сергій Павлович, доктор економічних наук, професор, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського
Мкртчян Оксана Альбертівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Наголюк Олена Євгенівна, кандидат юридичних наук, Луганський національний аграрний університет
Сторож Олена Василівна, кандидат психологічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет
Субота Євген Володимирович, кандидат культурології, Харківська державна академія культури
Тополевський Віктор Юрійович, кандидат педагогічних наук, доцент, Харківська державна академія культури
Федоренко Микола Олександрович, кандидат філософських наук, доцент, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського
Харченко Артем Вікторович, кандидат історичних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Шевчук Інна Володимирівна, кандидат наук з державного управління, Хмельницький університет управління та права
Шпак Світлана Григорівна, кандидат психологічних наук, доцент, Рівненський інститут Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Яцишин Уляна Володимирівна, кандидат політичних наук, Національний університет «Львівська політехніка»

УДК 009:3(082)
С69

Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 32-33. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020. – 251 с.

© СГ НТМ «Новий курс», 2020
© Автори, 2020

Збірник засновано 2010 року.
Засновник та видавець збірника:
«Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня
«Новий курс» (рік заснування – 1989).
Видавець зареєстрований у Global Register of Publishers

Контакти: +380970440309, sgvisn@gmail.com,
вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна.
Докладна інформація розташована на сайті
www.newroute.org.ua.

Збірник зареєстровано в
Департаменті державної реєстрації та нотаріату
Міністерства юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018) та в
Міжнародному центрі реєстрації серійних видань
(Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869).
Збірник включено до міжнародної бази даних періодичних видань
Ulrichsweb (Ulrich's Periodicals Directory)

Видання за цільовим призначенням: наукове.
Наукові праці публікуються українською, російською
та англійською мовами.

Матеріали, що подані авторами розміщуються
в базі даних інформаційного ресурсу
«Наукова періодика України»,
в пошуковій системі наукових публікацій «Google Scholar»,
на сайті засновника та видавця збірника СГ НТМ «Новий курс».
Друковані примірники збірника надсилаються згідно із
Законом України «Про видавничу справу»,
Законом України «Про обов'язковий примірник документів»,
Постановою Кабінету Міністрів України
«Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів».
Публікація у збірнику вважається науковою працею,
що опублікована у вітчизняному друкованому науковому періодичному
виданні та підтверджує апробацію наукових досліджень автора.
Збірник не входить до переліку фахових видань України.

ЗМІСТ

Стор.

Розділ перший**Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації**

<i>Максюта Микола Єгорович</i> ПОНЯТТЯ «ТІЛЕСНЕ» І «ДУХОВНЕ» У СВІТОГЛЯДОВО-ФІЛОСОФСЬКИХ ПОШУКАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	... 8
<i>Мартінова Зоріна Степанівна</i> ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СУЧАСНОГО БАТЬКІВСТВА	... 9
<i>Максюта Микола Єгорович</i> САМОУТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНСТИТУЮВАННЯ ДУХОВНОЇ НЕПОВТОРНОСТІ ЛЮДИНИ	... 10
<i>Скотчер Людмила Андріївна</i> ПРИЧИНИ ПРОЯВІВ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	... 13
<i>Соколова Олександра Максимівна, Максюта Микола Єгорович</i> ДУХОВНА КРИЗА: КОМПЕТЕНЦІЇ ПОДОЛАННЯ	... 16
<i>Сергіна Светлана Владимировна</i> ДИСТАНЦІОННЕ ОБУЧЕННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНЕ НАПРАВЛЕННЯ РОЗВИТКУ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	... 18
<i>Соколова Олександра Максимівна, Максюта Микола Єгорович</i> ДУХОВНІСТЬ АНТРОПОЛОГІЇ ТІЛЕСНОЇ ГРАМОТНОСТІ	... 20
<i>Шепеленко Ірина Павлівна</i> УПРАВЛІННЯ LEARNING ORGANIZATION В УМОВАХ КРИЗИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	... 21
<i>Соколова Олександра Максимівна</i> ОСОБИСТІСНІСТЬ ЦІЛІСНОСТІ ДУХОВНОГО СВІТУ ЛЮДИНИ: КОМПЕТЕНТІСНІ ЗАСАДИ	... 22
<i>Дека Іванна Петрівна</i> НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА МАЙБУТНІХ ЕРГОТЕРАПЕВТІВ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	... 24
<i>Коваленко Олена Олександрівна</i> НЕОБХІДНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	... 25
<i>Левін Олег Леонідович, Поплавський Олег Олександрович</i> ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	... 28
<i>Тарасюк Лариса Сергеевна</i> НОВАЯ РЕАЛЬНОСТЬ: ЖИЗНЬ ИЛИ ЛОГИКА ВЫЖИВАНИЯ	... 30
<i>Блищик Яна Русланівна</i> ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	... 33
<i>Федоренко Микола Олександрович</i> АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ	... 34
<i>Цветаєва Олена Вікторівна</i> ФУТБОЛЬНІ ІДІОМИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В ПОВСЯКДЕННОМУ МОВЛЕННІ	... 37
<i>Старикова Галина Генєвна</i> ВИРТУАЛІСТИКА В СОВРЕМЕННОЙ ЭПИСТЕМОЛОГИИ	... 38
<i>Федишин Оксана Михайлівна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	... 41
<i>Внукова Ольга Миколаївна, Помазан Ангеліна Олександрівна</i> САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	... 44
<i>Трущак Василь Ігорович</i> СПОСОБИ ВИКЛАДАННЯ ЯПОНСЬКОЇ ІЄРОГЛІФІКИ (КАНДЖІ) В МЕЖАХ КУРСУ «СУЧАСНА ЯПОНСЬКА МОВА»	... 47
<i>Король Лариса Леонідівна</i> КОГНІТИВНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ У РОБОТІ З ІНШОМОВНИМ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИМ ТЕКСТОМ	... 49

<i>Трущак Василь Ігорович</i> ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В РАМКАХ ФАКУЛЬТАТИВУ З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ФАКУЛЬТАТИВУ З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»	... 51
<i>Харченко Наталія Вікторівна</i> СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В ОСВІТІ: АЛГОРИТМ ПОБУДОВИ	... 53
<i>Сафонова Наталія Анатоліївна</i> МЕТАФОРИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ ПРИ НАВЧАННІ ЧИТАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	... 55
<i>Дубравіна Світлана Вікторівна, Бутиріна Марина Володимирівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	... 57
<i>Ткаченко Олена Вікторівна, Соколенко Валентина Миколаївна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ТИПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПЕДАГОГІЦІ	... 59
<i>Тріпадуш Дарія Радіславівна</i> ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	... 61
<i>Коробчук Людмила Іванівна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ В СТУДЕНТІВ ЕКОЛОГІВ	... 62
<i>Данілова Дар'я Едуардівна</i> ЦІНІСНО-МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ПРЕДСТАВНИКІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	... 64
<i>Воронцова Емілія Валеріївна, Войтко Оксана Василівна</i> ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ – МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	... 66
<i>Стойка Олеся Ярославівна</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США	... 68
<i>Козубовська Ірина Василівна, Канюк Олександра Любомирівна, Бабинець Мирослава Миколаївна</i> ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	... 71
<i>Мигалина Зоряна Іванівна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ-МІГРАНТІВ В США	... 74
<i>Козубовська Ірина Василівна, Шелевер Оксана Василівна</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПІКИ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	... 76
<i>Повідайчик Михайло Михайлович</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	... 79
<i>Козубовський Максим Ростиславович</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОБЛЕМНИХ ПІДЛІТКІВ В США	... 81
<i>Хоминець Світлана Іванівна</i> ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА: СУТНІСНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ	... 84
<i>Булеза Богдана Ярославівна</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОМАНІЇ СЕРЕД МОЛОДІ В США	... 86
<i>Шароді Юлія Василівна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ НОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ «НАВЧАННЯ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ» В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ США	... 88
<i>Козубовський Ростислав Володимирович</i> МІЖЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ РЕГІОНІ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	... 91
<i>Акінішина Ірина Миколаївна</i> СТАН ПРОМИСЛОВОСТІ ДОНБАСУ В ПЕРІОДИЦІ РЕГІОНУ 1941 – 1943 рр.	... 94
<i>Столярчук Ольга Святославівна</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИК ЧАСУ	... 97
<i>Липченко Тетяна Степанівна</i> ІНФОКУЛЬТОРОЛОГІЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	... 98
<i>Столярчук Ольга Святославівна</i> ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	... 100

<i>Мединська Світлана Іванівна</i> ІНТЕГРУВАННЯ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ НАВИЧОК У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРИ ВИВЧЕННІ ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	... 101
<i>Столярчук Ольга Святославівна</i> СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ	... 103
<i>Гондюл Олександра Дмитрівна</i> УНІВЕРСИТЕТИ ТА COVID-19: ЧОРНІ ЛЕБЕДИ ТА СПРИЯТЛИВІ МОЖЛИВОСТ	... 104
<i>Процько Светлана Анатольевна</i> СОСТЯЗАТЕЛЬНОСТЬ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА	... 106
<i>Столярчук Ольга Святославівна</i> СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'ї	... 107
<i>П'ятакова Галина Павлівна</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НУШ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЄВРОПЕЙЦЯ	... 108
<i>Крониталь Галина Степанівна</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	... 111
<i>Ткемаладзе Зоя Павлівна</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ГУРТКІВ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ	... 112
<i>Колісник Людмила Олексіївна, Химан Галина Петрівна</i> ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я	... 115
<i>Єремія Яна Ігорівна</i> ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ОРГАНІЗМУ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	... 117
<i>Єдер Ольга Сергіївна</i> ФІЛОСОФІЯ РОСІЙСЬКОГО КОСМІЗМУ І ВЧЕННЯ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ПРО БІОСФЕРУ, ТЕХНОСФЕРУ І НООСФЕРУ	... 119
<i>Іванченко Анастасія Сергіївна</i> ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	... 121
<i>Бабенко Валерій Михайлович</i> ІСРАРХІЧНА СТРУКТУРА ІМЕН БОГА В ТРАКТАТІ АРЕОПАГІТА «ПРО БОЖЕСТВЕНІ ІМЕНА»	... 122
<i>Іванченко Валентин Васильович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ДУХОВНИХ І РЕЛІГІЙНИХ СПРЯМУВАНЬ	... 125
<i>Процько Світлана Анатоліївна</i> ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ	... 128
<i>Мох Юлія Андріївна, Радченко Олена Іванівна</i> ФОРМАТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВИЩІ	... 129
<i>Овчаренко Оксана Василівна, Колечкіна Інна Вікторівна, Кушпіль Наталія Олександрівна</i> УРАХУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ПОТРЕБ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ З НАУКОВО-ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПУ У ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	... 130
<i>Тюфтій Наталія Василівна</i> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ	... 131
<i>Кучумова Наталія Іванівна</i> ЕРГОТЕРАПІЯ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ – НОВІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ	... 132
<i>Малютіна Наталія Олександрівна</i> ВПЛИВ ТРЕНІНГОВИХ ЗАНЯТЬ НА РОБОТУ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ	... 135
<i>Яковлева Катерина Іванівна</i> МОТИВАЦІЯ В ОСВІТІ: ОГЛЯД КЛЮЧОВИХ ТЕОРІЙ	... 136

<i>Дячкова Валерія Борисівна</i> ПСИХОЛОГО-МЕТОДИЧНА ОСНОВА РОЗВИТКУ МЕТАКОГНІТИВНИХ ВМІНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ	... 138
<i>Франко Наталія Олександрівна</i> ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	... 140
<i>Процько Світлана Анатоліївна</i> ТВОРЧИСТЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА ПРОГРЕСУ ЛЮДСТВА	... 142
<i>Шуплецова Людмила Юріївна</i> ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МУЗИКИ В СПІЛКУВАННІ З ДІТЬМИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ	... 143
<i>Процько Светлана Анатольевна</i> ЗНАЧЕНИЕ ВОЛОНТЕРСТВА В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА	... 145
<i>Полицька Ольга Миколаївна</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАВАННЯ ПРИ СКОЛІОЗІ	... 146

Розділ другий**Мистецтвознавство, культурологія, філологія, історія**

<i>Чуйко Олег Дмитрович</i> РОЛЬ ЦЕРКВИ В СИСТЕМІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН КИЇВСЬКОЇ РУСИ	... 148
<i>Гулієва Фаріда Расімівна</i> ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В АЗЕРБАЙДЖАНІ	... 150
<i>Підлісна Ольга Вікторівна</i> АРТ-ОБЄКТИ, ДИЗАЙНЕРСЬКІ ЕЛЕМЕНТИ ТА ВУЛИЧНА СКУЛЬПТУРА – ХАРКІВ КРЕАТИВНИЙ	... 152
<i>Пащикова Надія Ігорівна</i> ГУЦУЛЬСЬКА ГРАЖДА	... 154
<i>Буглак Анастасія Олексіївна</i> ВПЛИВ МЕДІА ПРОДУКЦІЇ НА ТУРИСТИЧНУ СФЕРУ	... 155
<i>Ху Сянь</i> СЦЕНІЧНА ТЕАТРАЛЬНА МАСКА ЯК ОДИН ІЗ ГОЛОВНИХ НОСІЇВ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ КИТАЮ	... 157
<i>Чиркова Надія Вячеславівна</i> РОЗВИТОК РЕСТАВРАЦІЙНОЇ СПРАВИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ У ЛЬВОВІ НА ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ	... 158
<i>Солодка Лілія Олексіївна</i> КОНЦЕПТ «ГЛІННІСТЬ» У ПОЕТИЧНОМУ ДОРОБКУ А. ГРІФІУСА	... 160
<i>Носач Анна Миколаївна</i> ЗУНР: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	... 161
<i>Малієнко Ганна Валентинівна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ РЕЖИСЕРА ТЕАТРУ-СТУДІЇ	... 163
<i>Кирпича Тамара Володимирівна</i> ВТІЛЕННЯ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВЧЕННЯ ПРО СМЕРТНІ ГРІХИ У РІЗДВЯНИХ ІСТОРІЯХ Р. Л. СТВЕНСОНА «МАРКГЕЙМ» І «ОЛАЛЛА»	... 165
<i>Чжао Чженгуан</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ЖАНРІВ КИТАЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ ГРАВЮРИ У XV-XIX СТОЛІТТЯХ	... 167
<i>Демченко Володимир Миколайович</i> МОВА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	... 169
<i>Сікоза Денис Миколайович, Линецький Михайло Валерійович, Дзюладзе Олена Сергоївна</i> АРХЕОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЧЕРВОНИЙ МАЯК І ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ ЯК ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА ТА ТУРИСТИЧНОГО ОБ'ЄКТА-СКАНСЕНА «АМАДОКА»	... 171

<i>Жолновач Антон Віталійович</i> ВОКАЛЬНО-СЦЕНІЧНІ ТРАДИЦІЇ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ ДЕМОНА З ОПЕРИ АНТОНА РУБІНШТЕЙНА «ДЕМОН»	... 174
<i>Вовкодав Оксана Юріївна</i> ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ АБСТРАКТНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ЛЕКСИЧНОГО ЗБАГАЧЕННЯ МОВИ	... 175
<i>Солодка Лілія Олексіївна</i> МОТИВИ В РОМАНІ «СТО РОКІВ САМОТНОСТІ МАРКЕСА»	... 177
<i>Мишеніна Наталя Іванівна, Шеїна Лариса Олександрівна</i> З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ZOOM ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ	... 178
<i>Сваричевська Анжела Петрівна, Теслицька Галина Іллівна</i> ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЦИВІЛЬНОГО ФЛОТУ	... 179
<i>Папко Світлана Вікторівна</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	... 181
<i>Халявка Лідія Валеріївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО СТИЛЮ ДЖЕЙМСА ХЕДЛІ ЧЕЙЗА	... 182
<i>Калиновська Ірина Михайлівна</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВІ ОСНОВИ І МИСТЕЦЬКА СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ	... 183
<i>Пилипишин Світлана Ігорівна</i> УКРАЇНСЬКІ (МАЛОРУСЬКО-ГАЛИЦЬКІ) ЛІТЕРАТУРНО-ІСТОРИЧНІ ВІДНОСИНИ КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ В НАУКОВІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	... 185

Розділ третій**Економіка, юриспруденція, політика, публічне адміністрування**

<i>Тітенко Зоя Миколаївна</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	... 189
<i>Кобець Юлія Василівна, Міщук Мар'яна Богданівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ЄС І УКРАЇНИ В УМОВАХ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР	... 190
<i>Вергун Антоніна Миколаївна</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	... 193
<i>Ганзенко Марія Валеріївна, Закрутний Дмитро Олегович</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ	... 194
<i>Карпінський Борис Андрійович, Мучичко Кароліна Юріївна</i> НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК СТРАТЕГІОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ВИХОВАННЯ Й ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ	... 196
<i>Тимошенко Олена Сергіївна, Байрак Катерина Сергіївна</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО РАХУНКУ ДЛЯ ПОДАТКІВ ТА ЄСВ	... 198
<i>Рассомахіна Ольга Андріївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ОСОБИСТИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОСОБОЮ БОРЖНИКА	... 200
<i>Шарко Євген Ігорович</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ	... 204
<i>Лимар Дар'я Ігорівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	... 206
<i>Гончаренко Тетяна Ігорівна</i> ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	... 207

<i>Олійник Євгенія Олександрівна</i> ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ	... 209
<i>Abere Ayodeji</i> MANAGEMENT OF THE COMPANY'S COMPETITIVENESS	... 212
<i>Третяк Катетина Володимирівна, Коломійченко Вадим Олегівич</i> СТРАХОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	... 215
<i>Adams Damilola</i> STAGES OF COMPANY STRATEGY DEVELOPMENT	... 217
<i>Mahmoud Ben-Abdalla</i> INFORMATION TECHNOLOGIES IN HEALTHCARE (WITH THE EXAMPLE OF "KAROLINSKA UNIVERSITY HOSPITAL")	... 219
<i>Павличук Діана Віталіївна</i> РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УПРАВЛІННІ РИЗИКОМ У ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	... 222
<i>Брежнева-Єрмоленко Ольга Василівна, Гапоненко Анжела Русланівна</i> ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	... 223
<i>Портненко Олена Сергіївна, Новицька Наталія Олегівна, Волошина-Сідей Вікторія Вадимівна</i> ДІЯ ЗАКОНУ ПРО ФІНАНСОВИЙ МОНИТОРИНГ ТА ЗМІНИ ДЛЯ КЛІЄНТІВ БАНКІВ	... 226
<i>Березнай Вікторія Михайлівна</i> СТАН ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КАРПАТСЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РЕГІОНІ	... 228
<i>Кравчук Ольга Юріївна</i> ПРОГНОЗУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	... 229
<i>Лавриненко Лариса Миколаївна, Рудюк Людмила Василівна</i> РИНОК ПРАЦІ ТА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	... 231
<i>Грабовська Вікторія Миколаївна</i> ПОНЯТТЯ ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	... 234
<i>Маценко Юлія Олексіївна</i> СУТНІСТЬ СИСТЕМИ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	... 236
<i>Гуцман Анастасія Олександрівна</i> ВПЛИВ КОРОНАВІРУСУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇН СВІТУ	... 240
<i>Макарова Вікторія Вікторівна</i> ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ СИСТЕМНИХ ОБМЕЖЕНЬ У ПРОЕКТУВАННІ СТРУКТУРИ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	... 243
<i>Шептуха Олена Михайлівна</i> ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІТ-ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	... 245
<i>Федорищак Христина Іванівна</i> ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ – АКТОРИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	... 248

Стойка Олеся Ярославівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США

В статті розглядаються особливості організації навчального процесу у закладах вищої освіти США. Проаналізовано вимоги до змісту освіти. З'ясовано сутність елективної системи формування навчальних програм, виявлено чинники, які впливають на формування програм, розкрито структуру навчальних програм і специфіку нарахування кредитних годин. Підкреслюється важлива роль мобільності студентів в навчальному процесі. Ключові слова: навчальний процес, навчальна програма, вища школа, елективна система, мобільність, кредитні години.

Реформування системи освіти України, яке відбувається впродовж останніх років, вимагає ретельного вивчення європейського і світового досвіду з метою його творчого переосмислення і використання найбільш прогресивних ідей у вітчизняному освітньому просторі. В цьому плані доцільним вважаємо дослідження американського досвіду, оскільки в США розвиток освіти перебуває на досить високому рівні, що забезпечує підготовку високопрофесійних фахівців. В США здійснюються різні економічні і соціальні проекти, зорієнтовані на вдосконалення освітньої системи, розвиток творчої особистості. Система вищої освіти США диверсифікована і має певні традиції в пошуку нових форм і методів професійної підготовки фахівців. Очевидними є досягнення американської вищої школи в сфері функціонально-технічних рішень, в організації навчального процесу, його комп'ютеризації, в підготовці кадрів високої кваліфікації. Вища школа США володіє високим науковим потенціалом. Водночас, динаміка розвитку вищої школи США демонструє і наявність деяких проблем, що спонукає до пошуку найбільш оптимальних шляхів їх вирішення, зумовлює трансформаційні процеси, які ведуть до модернізації вищої освіти на основі відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави, про що свідчать наукові дослідження американських учених (Р.Баррет, Р.Діксон, С.Конрад, К.Лукас, Р.Маршалл, Р.Міллер та ін.). При цьому цінним є те, що зміни в освітній сфері не відбуваються стихійно.

США є країною, де накопичений суттєвий конструктивний досвід ефективного управління інституційними перетвореннями в освітній сфері [1; 2], чого бракує в Україні.

Окремі аспекти функціонування американської вищої школи досліджувалися вітчизняними вченими : Н.Бідюк (освіта дорослих), Н.Горішна (підготовка соціальних працівників), І.Зварич (оцінювання знань студентів), О.Кокор (підготовка викладачів іноземної мови), О.Корнієнко (підготовка бакалаврів), О.Магдюк (підготовка шкільних консультантів), О.Мартинюк (підготовка магістрів технічного перекладу), Т.Олендр (моніторинг якості вищої освіти), О.Садовець (професійне становлення вчителя), О.Романовський (характерні риси системи освіти США), Л.Черній (компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителів іноземної мови), Р.Шаран (професійна підготовка магістрів інформаційних технологій), Н.Щур (підготовка вчителя біології) та інші.

Метою даної статті є висвітлення деяких особливостей організації навчального процесу в закладах вищої освіти США.

У процесі дослідження встановлено, що сучасна система американської вищої освіти, на відміну від України, відзначається високим рівнем децентралізації. Відповідно до 10-ї поправки до Конституції США, федеральний уряд не має права встановлювати загальнонаціональну систему освіти, визначати політику і навчальні програми для шкіл і закладів вищої освіти. Рішення щодо цих питань приймаються на рівні влади штату чи округу. Всі штати мають специфічні системи освіти. Роль федерального уряду в сфері освіти зводиться до загального керівництва без надмірного втручання. Федеральний уряд несе юридичну відповідальність за захист права кожного громадянина США отримати рівний доступ до державних навчальних закладів. Розробку загальнонаціональної політики в сфері вищої освіти здійснює Міністерство освіти США. Паралельно з управлінськими структурами в деяких штатах функціонують координаційні ради. Керівництво навчальними закладами здійснюється Департаментами освіти штатів. Департаменти найчастіше призначаються губернатором і обов'язково погоджуються законодавчим органом штату. Розвиток освіти загалом і вищої освіти зокрема, підвищення її якості, є одним із пріоритетних напрямів державної політики США впродовж останніх десятиріч.

В організації навчального процесу у закладах вищої освіти важливе значення мають вимоги до змісту освіти. Незважаючи на дискусії, які продовжуються в освітньому середовищі, на основі узагальнення результатів наукових пошуків багатьох американських учених (Д.Бок, Г.Гейл, К.Кент, Р.Сімсон, С.Фрост та ін.) можна визначити основні вимоги до змісту загальної освіти: оволодіння знаннями і вміннями західної цивілізації, знайомство із спадщиною видатних мислителів минулого; розширення пізнавальних здібностей студентів через введення різноманітних навчальних дисциплін, які підвищують можливості вивчення предметів спеціальності; формування особистості, здатної підтримувати і підвищувати свій освітній рівень протягом всього життя; засвоєння студентами знань, які дають чітке уявлення про всі зміни, що відбуваються в демократичному суспільстві та вмінь визначати ті проблеми, які є найбільш значущими для індивіда чи суспільства в конкретний період.

На сьогоднішній день у вищих навчальних закладах США функціонує елективна система формування навчальних програм, запровадження якої розпочалося ще в минулому столітті. З цього часу вона суттєво трансформувалася, проте й сьогодні є елективно-детермінованою і називається системою керованої і контрольованої факультативності. Ця система дає можливість студентам самостійно обирати дисципліни для вивчення із переліку розроблених ВНЗ навчальних курсів. Всі курси поділяються на обов'язкові та факультативні, причому навчальний заклад самостійно обирає кількість обов'язкових курсів для отримання певного ступеню, частина з яких повинна бути вивчена в повному обсязі. Співвідношення між обов'язковими і факультативними курсами може варіювати в залежності від традицій чи спрямування навчального закладу [3].

Зміст освіти охоплює фундаментальні знання і спеціалізацію. Фундаментальні знання є основним компонентом навчального плану першого ступеню університету чи академічного коледжу. Вони, як правило, забезпечуються до початку спеціалізації. Вивчення фундаментальних дисциплін базується на таких принципах: принцип «ядра», вибіркового і елективного. Принцип ядра передбачає вивчення основних предметів, які надають широкі фундаментальні знання. За принципом вибіркості студент самостійно складає свою індивідуальну програму і обирає фундаментальні дисципліни. Принцип елективного підходу вимагає вивчення певної кількості предметів із пропонуваного навчальним закладом.

Елективні програми мають як переваги, так і недоліки. Перш за все, їх перевагою є гнучкість, оскільки вони складаються з певної кількості порівняно коротких курсів, які легко модернізувати. Постійне оновлення навчальних програм дає можливість навчати студентів на рівні останніх досягнень науки і техніки, слідувати вимогам ринку праці, а також враховувати світові тенденції розвитку вищої освіти. Позитивом елективних програм є також міждисциплінарний підхід у засвоєнні знань і проведенні досліджень. Основними недоліками цієї системи є слабка теоретична підготовка, фрагментарність

отриманих студентами знань, надмірне слідування вимогам місцевого ринку праці. Навчальні предмети у вищих навчальних закладах США постійно модернізуються і вдосконалюються, а це заважає зберегти в достатньо коротких курсах відповідний теоретичний обсяг. У результаті фундаментальні знання втрачають свою значимість і актуальність.

Водночас, швидке оновлення знань, інтеграція навчальних дисциплін та виникнення нових, створених на стику суміжних наукових галузей принципово змінили вимоги до сучасних фахівців. Раніше головне завдання вищої освіти полягало у підготовці фахівців, які вільно володіють основами дисципліни. Сьогодні – здатність генерувати нові ідеї, використовуючи отримані знання, стає важливішою, ніж сукупність певних знань. В результаті в навчальних програмах зменшився обсяг теоретичних знань, збільшилася кількість інформації про останні досягнення науки і техніки, можливості їх практичного застосування.

На формування структури навчальних програм американських вищих навчальних закладів впливає низка факторів: політичні, в тому числі загальне соціально-економічне становище США, економічний статус певного штату, його загальна й освітня політика; корпоративні чинники, що визначаються замовленнями компаній, типом вищого навчального закладу, його традиціями, джерелами фінансування; суб'єктивні фактори, пов'язані з рівнем професорсько-викладацького складу, студентів, прагненням отримати акредитацію, зокрема на право присудження вчених ступенів. В той же час наявні загальні обмеження навчальних програм: відповідність правовим і загальнонауковим правилам, вимогам різних асоціацій і професійній акредитації, дотримання наступності в програмах різних ступенів освіти.

Елективна система навчальних програм визначає певні особливості організації навчального процесу, основою якого є кредитна система. Її суть полягає в оцінці часу, витраченого студентом на вивчення курсу. Ця оцінка базується на модульній концепції навчальної дисципліни, що передбачає розподіл змісту навчання на структурні елементи (модулі). Курсом вважається не тільки сукупність лекцій і семінарів, але й лабораторні заняття, самостійні дослідження, стажування, виконання домашніх завдань, реалізація індивідуальних і групових проектів та ін. Таким чином, основний акцент у понятті «курс» робиться на різноманітних видах «академічного досвіду», який здобуває студент.

Система кредитних годин постійно вдосконалюється з метою її пристосування до вимірювання результатів навчання, а не часу, витраченого на виконання навчальних завдань. Наприклад, студентам присвоюються кредити різних рівнів за один і той же навчальний курс в залежності від виду їх навчальної діяльності. Так, студент може отримати кілька кредитів за відвідування лекцій і складений іспит з навчального курсу. Але, якщо крім основної навчальної діяльності, студент виконує й громадські обов'язки або займається науковою роботою, то кількість присвоєних йому кредитів збільшується. Інший підхід базується на результатах навчання: для отримання відповідної кількості кредитних годин студенти мають оволодіти сукупністю встановлених ВНЗ професійних компетенцій.

Щодо розрахунку навантаження викладачів у кредитних годинах, то цікавою є американська система «вагових кредитних викладацьких одиниць», яка передбачає нарахування певної кількості кредитів за виконану роботу з урахуванням її складності. Наприклад, кожному навчальному курсу присвоюється коефіцієнт K , що набуває значення від 1 до 6. Проведення занять з гуманітарних наук – $K=1,3$, іноземних мов – $K=1,5$, природничих наук – $K=2$ і т.п. Якщо кількість студентів на лекції не перевищує 45 осіб (а це також є показником якості викладання), то $K=1$, в протилежному випадку – $K=2$. Таким чином, навчальному курсу нараховується певна кількість одиниць залежно від чисельності занять, які проводяться щотижнево; потім це число множиться на коефіцієнт K для визначення кількості «вагових кредитних викладацьких одиниць». Отже, представлена система враховує не тільки кількість проведених занять, але й складність дисципліни, яку читає викладач відповідно до галузі науки – (гуманітарна-природничо-суспільна) та кількість слухачів в аудиторії.

Тривалий час у вищій школі США, зокрема в університетах, перевага надавалася науково-дослідній роботі, проте впродовж останніх років вищим навчальним закладам вдалося досягти оптимального співвідношення між науково-дослідною і педагогічною діяльністю викладачів.

Актуальними для вищої школи США є питання академічної мобільності студентів. Мобільність (трансфер) розуміється як переміщення студентів з одного ВНЗ в інший і процес зарахування кредитів, які відображають освітній досвід студента. Якщо раніше переважала «вертикальна» мобільність, найчастіше з 2-річних коледжів в 4-річні, то зараз отримала поширення «горизонтальна» мобільність, тобто рух студентів з одного коледжу або університету в інший на тому ж освітньому рівні. Багато студентів одночасно вчаться у двох і більше навчальних закладах.

Для забезпечення такої можливості вищими навчальними закладами США використовується блочний трансфер кредитів (присвоєння блоку академічних кредитів студенту, який успішно завершив кілька навчальних курсів або отримав сертифікат чи диплом). Блочний трансфер використовується вже

протягом кількох років у професійно-технічних школах США, а останнім часом – і для отримання академічних ступенів. В освітній практиці процес зарахування кредитів відбувається на основі розроблених моделей блочного трансферу («курс за курс», «наведення мостів» та ін.).

Вважаємо, що окремі аспекти досвіду США в організації навчального процесу у вищій школі можуть бути використані в Україні.

Джерела

1. Duderstadt J. J. A University for the 21st Century. Ann Arbor. MI: Univ. of Michigan press, 2000. 358 p.
2. Lucas C. J. American Higher Education. N.Y.: Palgrave Macmillan, 2006. 416 p.
3. Barret R. Quality and the Abolition of Standards: Arguments Against Some American Prescriptions for the Improvement of Higher Education. *Quality in Higher Education*. 1996. Vol. 2. № 2. P. 13 – 20.